РОЗДІЛ 6

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК: 330.3:336.2:316.35

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/6-85-37>

Дмитришин М. В.
Фурса Т. П.

Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Західноукраїнського національного університету

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті досліджено соціальне підприємництво як економічну категорію та спосіб ведення соціально орієнтованого бізнесу. Означено суть неприбуткових установ, наведено їх склад та описано особливості одержання ними доходів та сплати податків. Структуровано види прибуткових суб'єктів господарювання у соціальному підприємництві за категоріями. Описано спрощену систему оподаткування обліку та звітності як особливий механізм справляння податків і зборів. Зроблено акцент на питанні чіткого законодавчого окреслення категорії соціального підприємництва та можливості застосування податкових пільг для підприємств даного типу. Сформульовано позитиви та загрози застосуванню податкових пільг для вітчизняних суб'єктів соціального підприємництва на сучасному етапі і проаналізовано їх можливий вплив. Запропоновано альтернативний варіант підтримки розвитку соціального підприємництва в Україні.

Ключові слова: соціальне підприємництво, системи оподаткування, неприбуткові організації, загальна система оподаткування, спрощена система оподаткування.

Постановка проблеми. Соціальне підприємництво є сучасним, певною мірою навіть інноваційним способом ведення соціально орієнтованого бізнесу. Воно поєднує у собі риси як звичайного бізнесу, діяльність якого спрямована на одержання та максимізацію прибутку, так і неприбуткової діяльності. Соціальні підприємства можуть працювати як неприбуткові організації, однак виробляти якийсь продукт чи досягати соціального ефекту шляхом працевлаштування вразливих верств населення. Проте ця гілка підприємництва може бути представленою також і повноцінними господарюючими суб'єктами, які частину одержаного прибутку спрямовують на визначені та вимірювані соціальні цілі.

Часто соціальне підприємництво вибудовується із соціально відповідального бізнесу чи громадської діяльності, проте також може формуватися із певної прогресивної ідеї небайдужих до долі держави чи конкретної групи людей. Якщо потенційний підприємець захоче утворити соціальний бізнес, перед ним постане багато завдань щодо організаційно-правової діяльності суб'єкта, що виконуватиме визначену місію. І тут оподаткування є ключовим аспектом прийняття рішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на відносну новизну категорії соціального підприємництва, а також діяльності у цій сфері для сучасних українських реалій, даний вид діяльності стрімко розвивається останніми роками. Різні аспекти за тематикою були розглянуті як науковцями-теоретиками, так і дослідниками-практиками, у тому числі в рамках різноманітних програм та проєктів. Так, зокрема, Л. Литвин визначає сутність та особливості становлення соціального підприємництва в Україні [1], І. Босак розкриває основні ознаки та особливості розвитку соціального підприємництва [2], Г. Міщук визначає критерії його ідентифікації

[3], І. Дзюбка дає характеристику видам соціального підприємництва [4], Б. Косович досліджує актуальні питання становлення соціального підприємництва [5], С. Осипова розглядає соціальне підприємство як об'єкт державного регулювання [6], М. Школяр [7], Д. Попович [8] та А. Шестакова [9] визначають соціальне підприємництво інструментом вирішення сучасних проблем, Л. Шергіна досліджує соціальне підприємництво в контексті сталого розвитку [10], А. Дюк характеризує соціальне підприємництво як інноваційну форму організації бізнесу [11], Н. Носань [12] та Р. Шоля [13] визначають соціальне підприємництво передумовою та трендом економічного розвитку України, С. Оліфіровська [14] розглядає соціальне підприємництво як інструмент для розвитку громад, а С. Гончарова досліджує його місце у діяльності сучасних домогосподарств [15]. Зрештою, В. Кирик виділяє проблеми соціального підприємництва та визначає перспективи їх вирішення [16].

За тематикою соціального підприємництва також було проведено багато аналітичних досліджень та наукових заходів. Зокрема, розроблено проєкт концепції розвитку соціального підприємництва [17], написано Зелену книгу соціального підприємництва в Україні [18], Білу книгу розвитку соціального підприємництва в Україні [19], сформовано Каталог соціальних підприємств в Україні [20] та, зрештою, проведено комплексний економіко-правовий аналіз соціального підприємництва в Україні [21].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Поряд із великою номенклатурою різнопланових досліджень та публікацій із питань соціального підприємництва особливості оподаткування таких суб'єктів залишилися поза увагою. Однак складність дослідження (інформація для аналізу системи оподаткування знаходиться

у великій кількості нормативно-правових актів, які пов'язані з оподаткуванням), практично неперервна змінність чинного законодавства з питань адміністрування податків (щорічне прийняття Закону України про державний бюджет і внесення змін до бюджетів усіх рівнів протягом року) та часто невисока поінформованість потенційних соціальних підприємців про майбутні податкові платежі (багато соціальних підприємців мають лише гарну ідею, але не мають досвіду) викликають необхідність проведення дослідження системи оподаткування соціального підприємництва в Україні на сучасному етапі.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є опис та оцінка системи оподаткування соціального підприємництва в Україні на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. У каталозі соціальних підприємств України згадано 150 підприємств, що мають характер та ознаки соціальних. Цей каталог уже є другим випуском видання такого типу. Пілотний каталог був випущений ще у 2003 р. та містив опис 41 соціального підприємства [20]. Це свідчить про стрімке зростання соціального підприємництва в Україні на сучасному етапі, а також кристалізацію ознак віднесення суб'єкта до категорії соціальних підприємств. Натомість станом на 2020 р. декларується функціонування уже понад тисячі підприємств такого типу в нашій державі [21, с. 8].

Такому зростанню популярності та поширенню соціального підприємництва в Україні сприяли тимчасова окупація частини території країни, військові дії на сході держави, затяжна економічна криза та пандемія коронавірусу. Ці чинники у цілому зумовили зростання кількості вразливих верств населення (вимушених переселенців, ветеранів АТО/ООС, у тому числі осіб з інвалідністю внаслідок участі в бойових діях на захист територіальної цілісності та безпеки держави). Інфляційні процеси на тлі невисоких доходів та соціальної допомоги пенсіонерам, особам, які виховують дітей з інвалідністю, одиноким матерям тощо зумовили низький рівень задоволення першочергових (фізіологічних) потреб та потреб безпеки вразливих верств населення. Пандемія коронавірусу додала викликів системі охорони здоров'я, яка зіткнулася з дефіцитом засобів індивідуального захисту, медичних препаратів та обладнання. На тлі зростання економічних проблем гострішими стають і соціальні (більша кількість безхатків, схильність до суїцидів, злочинів, уживання алкогольних та наркотичних речовин та частіше виникнення складних життєвих обставин у багатьох українців). Навіть карантинні обмеження і дистанційне навчання спричинили зростання депресивних настроїв та зумовили збільшення потреби психологічної підтримки всіх верств населення.

Проте багато українців із часів Революції гідності переборолі у собі патерналістські почуття щодо функцій держави та почали більше покладатися на себе, свої ініціативи та зусилля. Вони й сформували ефективно діючий каркас новітніх соціальних підприємств.

У всьому світі соціальний бізнес за означенням не може бути надприбутковим, адже частину прибутку (за його наявності) спрямовує на досягнення соціального ефекту. З іншого боку, соціальне підприємництво повинно бути соціально відповідальним, тобто офіційно та прозоро сплачувати податки й інші обов'язкові платежі. На даному етапі визначальними стають правильний вибір

системи оподаткування та ефективне податкове планування господарської діяльності.

Однак слід зазначити, що сьогодні, відповідно до чинних нормативних актів України, організаційно-правову форму соціального підприємства не виокремлено чи конкретизовано.

Відповідно до Господарського кодексу України, суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством [22].

У статті 55 Господарського кодексу України проводиться узагальнюючий поділ на господарські організації: юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до Господарського кодексу України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку (підприємство, приватне підприємство, товариство різних форм власності, певні об'єднання, асоціації, і фонди та ін.); фізичні особи – громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці [22].

Тому під час створення та функціонування соціального підприємництва в Україні сьогодні використовують або поєднують ту чи іншу організаційно-правову форму господарської діяльності.

За статистикою сьогодні в Україні працюють соціальні підприємства у таких організаційно-правових формах, як [21, с. 9]:

1. Фізична особа – підприємець (26%).
2. Приватне підприємство (16%).
3. Громадська організація (14%).
4. Товариство з обмеженою відповідальністю (13%).
5. Сільськогосподарський кооператив (10%).
6. Благодійна організація (громадське об'єднання) (10%).
7. Бізнес-асоціація підприємств громадянського суспільства (6%).
8. Інша форма (5%) (рис. 1).

Цікавим убачається той факт, що сучасні соціальні підприємства об'єднуються в асоціації громадських неприбуткових організацій та комерційних підприємств.

У процесі дослідження статистики систем оподаткування соціальних підприємств за підсумками 2019 р. було виявлено, що 26% соціальних підприємств працюють на загальній системі оподаткування, 25% є неприбутковими організаціями, 22% працюють на спрощеній системі оподаткування 3-ї групи, 19% – на спрощеній системі оподаткування 2-ї групи, 3% – на спрощеній системі оподаткування 1-ї групи та 2% соціальних підприємств – на інших системах оподаткування (рис. 2) [21, с. 14].

Сьогодні залишається відкритим питання найефективнішої системи оподаткування, адже універсально діючої системи оподаткування, яка б задовольняла всіх дотичних до неї суб'єктів, не може існувати, а може бути вибрана лише максимально раціональна система за поточних умов.

Залежно від того, чи буде отримуватися прибуток суб'єктом господарювання і на які цілі його буде використано, суб'єктів господарювання поді-

ляють на прибуткові (юридичні особи, фізичні особи та ті, що працюють на основі договорів про спільну діяльність, що у меті своєї діяльності акцент роблять на одержання прибутку) і неприбуткові.

Часта неприбуткових установ є досить вагомою у діючих соціальних підприємствах. Стаття 133 Податкового кодексу України (ПКУ) передбачає, що неприбутковим підприємством, установою чи організацією є підприємство, установа або організація, яка одночасно відповідає певним визначеним законодавством вимогам [23].

Доходи неприбуткової організації використовуються виключно для фінансування видатків на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами та передбаченої законом для релігійних організацій, у тому числі надання гуманітарної допомоги, здійснення благодійної діяльності, милосердя.

До неприбуткових установ належать [23]:

- бюджетні установи, пенсійні фонди;
- політичні партії, релігійні організації, благодійні організації;

Рис. 1. Частка соціальних підприємств різних організаційно-правових форм в Україні у 2020 р., %
Джерело: складено за [21, с. 9]

Рис. 2. Частка різних типів систем оподаткування українських соціальних підприємств за підсумками 2019 р., %

Джерело: складено за [21, с. 14]

- громадські об'єднання;
- творчі спілки, професійні спілки, їх об'єднання та організації профспілок, а також організації роботодавців та їх об'єднання;
- житлово-будівельні кооперативи, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, дачні, садівничі та гаражні об'єднання, кооперативні об'єднання сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;
- інші.

Особливістю оподаткування таких неприбуткових організацій є те, що вони не є платниками податку на прибуток, що спрощує їх функціонування. Тобто зареєстровані установи та організації, які подали в установленому порядку документи для внесення до Реєстру неприбуткових установ та організацій під час або протягом 10 днів зі дня державної реєстрації та які за результатами розгляду таких документів внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій, вважаються для цілей оподаткування некомерційними організаціями і діють тільки для задоволення певних суспільних цілей.

Також будь-яка неприбуткова організація має право добровільно зареєструватися платником податку на додану вартість (ПДВ) незалежно від обсягів постачання (ст. 182 ПКУ) і використовувати операції у своїй діяльності, що пільгуються або звільняються від ПДВ [23]:

- надання послуг з виховання та навчання дітей у будинках культури, дитячих музичних, художніх, спортивних школах і клубах, школах мистецтв;
- постачання продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят та інших категорій громадян за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;
- постачання технічних та інших засобів реабілітації, послуги з їх ремонту та доставки; товарів спеціального призначення, зокрема виробів

медичного призначення для людей з інвалідністю та інших пільгових категорій населення;

- послуги з утримання осіб у будинках-інтернатах для громадян похилого віку та людей з інвалідністю, дитячих будинках-інтернатах, реабілітаційних установах, територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг);

– харчування й облаштування на нічліг та надання інших соціальних послуг бездомним особам у центрах обліку, закладах соціального захисту для бездомних осіб, а також особам, звільненим із місць позбавлення волі, у центрах соціальної адаптації осіб, звільнених із місць позбавлення волі;

- постачання (передплата) та доставка періодичних видань друкованих ЗМІ вітчизняного виробництва, підготовки, виготовлення, розповсюдження книжок, зокрема електронного контенту вітчизняного виробництва;

- інші (1 ст. 197 ПКУ).

Також неприбуткові установи організації мають пільги з податку на нерухомість, земельного податку на такі об'єкти у власності цих юридичних суб'єктів господарювання і використовуються у цілях, передбачених їхньою діяльністю. А розмір річної плати за оренду нерухомого майна редакціями періодичних видань, заснованих об'єднаннями громадян, Товариством Червоного Хреста України та його місцевими організаціями, асоціаціями органів місцевого самоврядування із всеукраїнським статусом, а також людьми з інвалідністю з метою використання під гаражі для спеціальних засобів пересування, становить одну гривню.

Якщо детальніше розглянути соціальні підприємства, які планують одержувати прибуток, то їх можна структурувати у вигляді рисунку (рис. 3).

Під час вибору напряму ведення соціального підприємництва, що отримуватиме прибуток,

Рис. 3. Види прибуткових суб'єктів господарювання у соціальному підприємстві
Джерело: сформовано авторами

необхідно чітко визначити організаційно-правову форму господарювання (юридична чи фізична особа) та її систему оподаткування.

Під час реєстрації юридична чи фізична особа соціального підприємництва одразу ж потрапляє на загальну систему оподаткування; для переходу на спрощену систему оподаткування необхідно подати відповідну заяву і дотриматися певних вимог.

На загальній системі оподаткування представник соціального підприємництва не має обмежень у загальній сумі одержаного доходу. Відповідно, для оподаткування цих доходів фізичних осіб просто розраховується сума чистого оподаткованого доходу як різниця між загальним оподатковуваним доходом і документально підтверджуваними витратами, пов'язаними з веденням господарської діяльності (у разі коли фізична особа зареєстрована як платник ПДВ, то сума ПДВ, що входить у ціну, не включається ні в доходи, ні у витрати). Для одержання податкових зобов'язань до даної суми застосовують ставку податку на доходи фізичних осіб 18% та 1,5% військового збору [23].

Єдиний соціальний внесок фізична особа – підприємець сплачує у розмірі 22% від чистого доходу, але не менше ніж аналогічну частку з мінімальної заробітної плати за кожний місяць. Така особа також сплачує інші податки та збори, платником яких вона є, відповідно до чинного законодавства на загальних умовах (ПДВ, акциз, мито та ін.).

Для оподаткування доходів, одержаних представником соціального підприємництва – юридичною особою на загальній системі, використовують ставку податок на прибуток 18% (також у певних випадках, передбачених Податковим кодексом України, передбачені ставки 0, 4, 5, 6, 12, 15, 20 відсотків) [23].

Сам прибуток із джерелом походження в Україні та за її межами визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень

бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до чинного законодавства.

Також на загальній системі оподаткування юридичні представники соціального підприємництва повинні сплачувати всі податки і збори, які передбачені нормативними документами, маючи об'єкт оподаткування.

Слід зазначити, що, приймаючи рішення про розвиток того чи іншого напрямку економіки та суспільного життя держави, особливо в умовах пандемії, державою надаються короткотермінові пільги або податкові канікули на окремі податки і платежі для підприємницької діяльності.

Невеликі за розміром суб'єкти соціального підприємництва можуть відчувати певні труднощі з повним обліком доходів і витрат (з усіма підтверджуваними документами щодо походження кожного товару), хоча чинне законодавство й дозволяє це робити як у паперовому, так і в електронному вигляді. Проте це досить трудомістка справа, особливо на перших етапах діяльності підприємця. Цю проблему ефективно вирішують спрощена система оподаткування і спрощені умови ведення обліку господарюючих суб'єктів.

Відповідно до Податкового Кодексу України, існують певні обмеження щодо господарюючих суб'єктів, які мають право бути платником єдиного податку та використовувати певну групу єдиного податку. У статті 291 ПКУ виділяють чотири групи платників єдиного податку (табл. 1).

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів. Вона є достатньо популярною серед представників соціального підприємництва.

Як бачимо з табл. 1, четверта група платників єдиного податку стосується виключно сільськогосподарського товаровиробництва.

За потреби чи в особливих умовах життєдіяльності та господарювання держава може передбачати впровадження певних пільг щодо сплати податків чи податкових канікул для певних категорій господарюючих суб'єктів.

У 2015 р. на розгляд Верховної Ради було внесено проєкт закону України «Про соціальне підприємництво», який передбачав чіткіше окреслення категорії такого підприємництва [24]. Однак у 2019 р. його було відхилено.

Безумовно, окремий нормативно-правовий акт у цій сфері міг би усунути будь-яке подвійне чи нечітке трактування тієї чи іншої діяльності як соціального підприємництва. Соціальний складник такої діяльності спонукає впровадити ідею певних пільг та преференцій такому бізнесу. Проте не слід забувати, що соціально орієнтовані суб'єкти також можуть декларувати неприбуткову діяльність і у формі громадської організації досягати своєї мети.

Позитиви та загрози впровадженню податкових пільг для соціального підприємництва зображено на рис. 4.

Однак соціальний підприємець, який виробляє продукцію, надає послуги чи виконує роботи, працює на ринку поруч із конкурентами, які не обов'язково навіть будуть представниками соціально відповідального бізнесу. Таким чином, податкові пільги, на перший погляд, будуть дуже корисними.

З іншого боку, виникає питання конкурентоспроможності такого підприємства та його здатності працювати ефективно. Соціальний під-

Рис. 4. Позитиви та загрози впровадженню податкових пільг для соціального підприємництва

Джерело: складено авторами

Таблиця 1

Класифікація груп єдиного податку

Суб'єкти єдиного податку	Наймані працівники	Річний дохід	Ставка оподаткування
А	В	С	Д
<i>Перша група єдиного податку</i>			
фізичні особи – підприємці, які здійснюють виключно роздрібний продаж товарів із торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність із надання побутових послуг населенню	не використовують працю найманих осіб	1 млн грн	Не більше 10% від прожиткового мінімуму на працездатну особу
<i>Друга група єдиного податку</i>			
фізичні особи – підприємці, які здійснюють господарську діяльність із надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства	не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають із ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб	5 млн грн	Не більше 20% від прожиткового мінімуму на працездатну особу
<i>Третя група єдиного податку</i>			
фізичні особи – підприємці та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми	не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена	7 млн грн	Установлюється у відсотках до одержаного доходу: 3% доходу – у разі сплати податку на додану вартість; 5% доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку
<i>Четверта група єдиного податку</i>			
фізичні особи – підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми	для фізичних осіб – не використовують працю найманих осіб; для юридичних осіб – кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена	частка сільсько-господарського товаро-виробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75%	Встановлюється з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду, залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках бази оподаткування) для ріллі, сіножатей і пасовищ (окрім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту) – 0,95; для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, – 0,57; для земель водного фонду – 2,43

Джерело: складено за [23]

приємств, працюючи на загальних умовах, для одержання свого невеликого прибутку часто працює надзвичайно наполегливо, самовіддано та якісно. Це створює певний соціальний ефект, що є метою діяльності усіх соціальних підприємців у цілому, адже приносить більше користі.

Соціальне підприємство свою ціль із досягнення певної соціальної користі може використовувати як рекламний хід та маркетинговий захід серед небайдужих людей і, таким чином, збільшувати власний дохід. Філантропи чи просто свідомі громадяни, які займаються благодійництвом, більш охоче можуть придбати товар, скористатися послугою чи роботою соціального підприємця. У цей спосіб вони не лише допомагають безповоротно, а ще й отримують певний продукт.

Упроваджуючи податкові пільги, держава відмовляється від частини бюджетних надходжень, що зменшує її можливості фінансування соціальних проектів у тому числі.

Безумовно, питання податкових пільг залишається дискусійним, бо має переваги та недоліки. Однак, на нашу думку, цікавим буде звернути увагу на фінансування заходів із піднесення громадянської свідомості та відповідальності за себе й оточення (соціальне, економічне, екологічне). Це, своєю чергою, може давати додатковий стимул майбутньому розвитку соціального бізнесу.

Висновки і пропозиції. Дослідження категорії соціального підприємництва показало, що сьогодні

багато дослідників цікавляться цими питаннями, проте дослідження податкових систем у галузі частково залишилося поза увагою. Проте податки, їхні розміри чи способи сплати можуть бути перешкодою для нових підприємців, які лише планують створити свій бізнес і недостатньо обізнані щодо майбутніх платежів. Регулярний перегляд нормативно-правової бази оподаткування зумовлює необхідність постійного моніторингу таких змін.

У процесі дослідження було виявлено, що соціальні підприємства можуть працювати як прибуткові і неприбуткові суб'єкти, а також їх асоціації. Таким чином, слід урахувати особливості системи оподаткування кожної з організаційно-правових форм цієї діяльності.

Багато активних соціальних підприємців працюють у формі фізичної особи – підприємця та використовують спрощену систему оподаткування обліку та звітності. Ця система дає змогу забезпечити досить помірні податкові платежі для невеликих суб'єктів підприємницької діяльності.

Періодично у суспільстві виникають дискусії щодо ідентифікації соціального підприємництва як явища у нормативно-правовій базі, а також створення певних податкових пільг соціальному бізнесу.

Проте виходячи з того, що на даному етапі ці зміни не впроваджені, виникає необхідність ефективного податкового планування за діючими

правилами та ставками. На нашу думку, сучасна податкова система України попри часто нищівну критику створює сприятливі умови для розвитку соціального підприємництва та дає варіанти вибору. Більше того, у процесі діяльності підприємця (наприклад, розширення чи згортання бізнесу) існує можливість зміни системи оподаткування згідно з поточними потребами і можливостями.

Сплачуючи податки, соціальні підприємці проявляють соціальну відповідальність, а кошти, які надходять у бюджет, повинні бути спрямовані на розвиток економіки, соціального забезпечення та інноваційного розвитку держави у цілому.

Перспективною у даному напрямі є побудова алгоритму щодо вибору організаційно-правової форми та системи оподаткування виходячи з місії та особливостей соціального бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Литвин Л. Соціальне підприємництво: сутність та особливості становлення в Україні. *Україна – Європа – Світ. Серія «Історія, міжнародні відносини»*. 2018. Вип. 21. С. 86–88.
2. Босак І.П. Соціальне підприємництво: основні ознаки та особливості розвитку. *Наукові записки Української академії друкарства*. 2017. № 1. С. 99–104.
3. Мішук Г.Ю., Пилипчук Р.Р. Соціальне підприємництво: критерії ідентифікації та проблеми розвитку. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 2. С. 152–165.
4. Дзябка І.Р. Соціальне підприємництво: види та основні характеристики. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2018. Вип. 12. С. 89–99.
5. Косович Б.І. Соціальне підприємництво в Україні: актуальні питання становлення. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 77–81.
6. Осипова С.К. Соціальне підприємництво як об'єкт державного регулювання. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія «Державне управління»*. 2019. Вип. 1. С. 48–56.
7. Школяр М.В. Соціальне підприємництво як інструмент вирішення соціальних проблем. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. № 27(2). С. 85–89.
8. Попович Д.В., Баранова М.-С.Б. Соціальне підприємництво як перспективний інструмент вирішення проблем сучасного суспільства. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 701–705.
9. Шестакова А.В. Соціальне підприємництво як інструмент вирішення суспільно-економічних проблем. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економіка, управління та адміністрування»*. 2019. № 1. С. 60–63.
10. Шергіна Л.А., Нотевський Є.В., Жемба А.Й. Соціальне підприємництво в контексті сталого розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 3(2). С. 160–165.
11. Дюк А.А. Соціальне підприємництво як інноваційна форма організації бізнесу. *Moderneconomics*. 2019. № 17. С. 86–93.
12. Носань Н.С. Соціальне підприємництво як важлива передумова розвитку економіки України. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Вип. 45(1). С. 69–75.
13. Шоля Р.І. Соціальне підприємництво в Україні як тренд економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2019. Вип. 26(2). С. 121–125.
14. Оліфіровська С.С., Вергейчикова С.В. Соціальне підприємництво як інноваційний інструмент для розвитку громад. *Збірник наукових праць Донбаської національної академії будівництва і архітектури*. 2019. № 1. С. 98–102.
15. Гончарова С.Ю. Соціальне підприємництво: сутність, ознаки та місце у діяльності сучасних домогосподарств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Вип. 27(2). С. 125–130.
16. Кифяк В.І., Малиш Л.Б. Соціальне підприємництво: проблеми та перспективи. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 275–280.
17. Концепція розвитку соціального підприємництва (проект). URL: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/417257>. (дата звернення: 28.12.2020).
18. Зелена книга соціального підприємництва в Україні. URL: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/zelena-knyha-sotsial-noho-pidpriemnytstva-v-ukraini/ (дата звернення: 28.12.2020).
19. Біла книга розвитку соціального підприємництва в Україні. URL: <https://www.prostir.ua/?library=bila-knyha-rozvytok-sotsialnoho-pidpriemnytstva-v-ukraini> (дата звернення: 28.12.2020).
20. Каталог соціальних підприємств в Україні 2016–2017. URL: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/kataloh-sotsial-nykh-pidpriemstv-ukrainy-2016-2017-rr (дата звернення: 28.12.2020).
21. Соціальне підприємництво в Україні. Економіко-правовий аналіз. «EU4Youth – Розкриття потенціалу молодих соціальних підприємців в Молдові та Україні». URL: https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2020-11/Legal%20report%20in%20Ukraine_Ukrainian.pdf (дата звернення: 28.12.2020).
22. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 28.12.2020).
23. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 28.12.2020).
24. Проект закону України «Про соціальне підприємництво». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2710&skl=9 (дата звернення: 28.12.2020).

References:

1. Lytvyn L. (2018) Sotsialne pidpriemnytstvo: sutnist ta osoblyvosti stanovlennia v Ukraini [Social entrepreneurship: the essence and features of formation in Ukraine]. *Ukraine-Europe-World. International collection of scientific works. Series: History, international relations*, vol. 21, pp. 86–88.
2. Bosak I.P. (2017) Sotsialne pidpriemnytstvo: osnovni oznaky ta osoblyvosti rozvytku. [Social entrepreneurship: the main features and peculiarities of development]. *Scientific notes [of the Ukrainian Academy of Printing]*, no. 1, pp. 99–104.
3. Mishchuk H.Yu., Pylypchuk R.R. (2017) Sotsialne pidpriemnytstvo: kryterii identyfikatsii ta problemy rozvytku [Social entrepreneurship: identification criteria and development problems]. *Demography and social economy*, no. 2, pp. 152–165.
4. Dziabka I.R. (2018) Sotsialne pidpriemnytstvo: vydy ta osnovni kharakterystyky [Social entrepreneurship: types and main characteristics]. *Bulletin of Lviv University. Sociological series*, vol. 12, pp. 89–99.
5. Kosovych B.I. (2020) Sotsialne pidpriemnytstvo v Ukraini: aktualni pytannia stanovlennia [Social entrepreneurship in Ukraine: current issues of formation]. *Economy and state*, no. 3, pp. 77–81.
6. Shkoliar M.V. (2017) Sotsialne pidpriemnytstvo yak instrument vyreshennia sotsialnykh problem [Social entrepreneurship as a tool for solving social problems]. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, no. 27 (2), pp. 85–89.

7. Osypova S.K. (2019) Sotsialne pidpriemnytstvo yak ob'ekt derzhavnoho rehuliuvannya [Social entrepreneurship as an object of state regulation]. *Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine. Series: Public Administration*, vol. 1, pp. 48–56.
8. Popovych D.V., Baranova M.-S.B. (2017) Sotsialne pidpriemnytstvo yak perspektyvnyi instrument vyrishennia problem suchasnoho suspilstva [Social entrepreneurship as a promising tool for solving problems of modern society]. *Young scientist*, no. 5, pp. 701–705.
9. Shestakova A.V. (2019) Sotsialne pidpriemnytstvo yak instrument vyrishennia suspilno-ekonomichnykh problem [Social entrepreneurship as a tool for solving socio-economic problems]. *Bulletin of Zhytomyr State Technological University. Series: Economics, Management and Administration*, no. 1, pp. 60–63.
10. Sherhina L.A., Notevskyi Ye.V., Zhemba A.Y. (2018) Sotsialne pidpriemnytstvo v konteksti staloho rozvytku [Social entrepreneurship in the context of sustainable development]. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*, no. 3 (2), pp. 160–165.
11. Diuk A.A. (2019) Sotsialne pidpriemnytstvo yak innovatsiina forma orhanizatsii biznesu [Social entrepreneurship as an innovative form of business organization]. *Modern economics*, no. 17, pp. 86–93.
12. Nosan N.C. (2017) Sotsialne pidpriemnytstvo yak vazhlyva peredumova rozvytku ekonomiky Ukrainy [Social entrepreneurship as an important prerequisite for the development of Ukraine's economy]. *Collection of scientific works of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences*, vol. 45 (1), pp. 69–75.
13. Sholia R.I. (2019) Sotsialne pidpriemnytstvo v Ukrainiyak trend ekonomichnoho rozvytku [Social entrepreneurship in Ukraine as a trend of economic development]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, vol. 26 (2), pp. 121–125.
14. Olifirovska S.S., Verheichykova S.V. (2019) Sotsialne pidpriemnytstvo yak innovatsiini instrument dlia rozvytku hromady [Social entrepreneurship as an innovative tool for community development]. *Collection of scientific works of the Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture*, no. 1, pp. 98–102.
15. Honcharova S.Yu. (2017) Sotsialne pidpriemnytstvo: сутність, ознаки та місце у діяльності сучасних домогосподарств [Social entrepreneurship: the essence, features and place in the activities of modern households]. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic sciences*, vol. 27 (2), pp. 125–130.
16. Kyfiak V.I., Malyshev L.B. (2020) Sotsialne pidpriemnytstvo: problemy ta perspektyvy [Social entrepreneurship: problems and prospects]. *Business Inform*, no. 5, p. 275–280.
17. Kontseptsiiia rozvytku sotsialnoho pidpriemnytstva (proekt) [The concept of social entrepreneurship (project)]. Available at: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/417257> (accessed 28 December 2020).
18. Zelena knyha sotsialnoho pidpriemnytstva v Ukraini [Green book on social entrepreneurship in Ukraine]. Available at: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/zelena-knyha-sotsialnoho-pidpriemnytstva-v-ukraini/ (accessed 28 December 2020).
19. Bila knyha rozvytku sotsialnoho pidpriemnytstva v Ukraini [White book on the development of social entrepreneurship in Ukraine]. Available at: <https://www.prostir.ua/?Library=bila-knyha-rozvytok-sotsialnoho-pidpriemnytstva-v-ukraini> (accessed 28 December 2020).
20. Katalog sotsialnykh pidpriemstv v Ukraini 2016–2017 [Catalog of social enterprises in Ukraine 2016–2017]. Available at: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/katalog-sotsialnykh-pidpriemstv-ukrainy-2016-2017-rr (accessed 28 December 2020).
21. Sotsialne pidpriemnytstvo v Ukraini. Ekonomiko-pravovyi analiz [Social entrepreneurship in Ukraine. Economic and legal analysis]. Available at: https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2020-11/Legal%20report%20in%20Ukraine_Ukrainian.pdf (accessed 28 December 2020).
22. Hospodarskyi Kodeks Ukrainy [Commercial Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/436-15> (accessed 28 December 2020).
23. Podatkovi Kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed 28 December 2020).
24. Projekt Zakonu Ukrainy "Pro sotsialne pidpriemnytstvo" [Draft Law of Ukraine "On Social Entrepreneurship"]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2710&skl=9 (accessed 28 December 2020).

Дмитришин М. В.

Ивано-Франковский учебно-научный институт менеджмента

Фурса Т. П.

Западноукраинский национальный университет

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ СОЦИАЛЬНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

Резюме

В статье исследовано социальное предпринимательство как экономическая категория и способ ведения социально ориентированного бизнеса. Отмечена суть неприбыльных учреждений, поданы их состав и особенности получения ими доходов и уплаты налогов. Структурированы виды прибыльных субъектов хозяйствования в социальном предпринимательстве. Описана упрощенная система налогообложения и учета как особый механизм взимания налогов и сборов. Сделан акцент на вопросе четкого законодательного определения категории социального предпринимательства и возможности применения налоговых льгот для предприятий данного типа. Сформулированы преимущества и угрозы применению налоговых льгот для отечественных субъектов социального предпринимательства на современном этапе, проанализировано их возможное влияние. Предложен альтернативный вариант поддержки развития социального предпринимательства в Украине.

Ключевые слова: социальное предпринимательство, системы налогообложения, неприбыльные организации, общая система налогообложения, упрощенная система налогообложения.

Dmytryshyn Marta

Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management

Fursa Tetiana

West Ukrainian National University

SOME ASPECTS OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP TAXATION IN UKRAINE

Summary

The article examines social entrepreneurship as an economic category and a way of conducting socially-oriented business. Some aspects and features of the functioning of social entrepreneurship in modern conditions, as well as the prerequisites and needs of its emergence, are outlined. The reasons for the rapid spread of social entrepreneurship in Ukraine are identified and analyzed. The absence of a clearly and legally defined form of social entrepreneurship in our country and the possibility of the existence of social entrepreneurs in the form of non-profit organizations, as well as in the form of associations of enterprises aimed at obtaining and maximizing profits and those that such have no this purpose. The statistics of organizational and legal forms of functioning of social enterprises in Ukraine at the present stage and their taxation systems are presented. The essence of non-profit institutions is defined, their composition is given and the peculiarities of their income and tax payment are described. The types of profitable business entities in social entrepreneurship are structured by categories: legal entities, natural persons – entrepreneurs and joint ventures. The conditions of the social enterprise's entry into the general taxation system and the possibilities of its change are described, as well as the peculiarities of the general taxation system for social enterprises. The current rates of taxes and other obligatory payments under the general taxation system are given. The method of determining the profit of the enterprise on the general system of taxation is revealed. A simplified system of taxation of accounting and reporting as a special mechanism for collecting taxes and fees for 4 groups of single tax payers is described. Emphasis is placed on the issue of clear legislative delineation of the category of social entrepreneurship and the possibility of applying tax benefits for enterprises of this type. Positives and threats of application of tax benefits for domestic subjects of social entrepreneurship at the present stage are formulated and their possible impact is analyzed. An alternative option to support the development of social entrepreneurship in Ukraine is proposed.

Keywords: social entrepreneurship, taxation systems, non-profit organizations, general taxation system, simplified taxation system.